

การขีดหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรี

นายอนุกุล โรจนสุขสมบูรณ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2542

ISBN : 974-334-307-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

TRADITIONAL MANIPULATION OF NANG YAI WAT SAWANG AROM, SING BURI

Mr. Anukoon Rotjanasuksomboon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Thai Dance

Department of Dance

Faculty of Fine and Applied Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974-334-307-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การขีดหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรี
โดย นายอนุกุล โจรนสุขสมบูรณ์
ภาควิชา นาฏยศิลป์
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์มาลินี อาชายุทธการ

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(อาจารย์จรรยา นงแสงวิเชียร)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล วิรุฬห์รักษ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์มาลินี อาชายุทธการ)

..... กรรมการ
(อาจารย์สวภา เวชสุรักษ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ไพฑูรย์ เข้มแข็ง)

อนุกุล โรจนสุขสมบูรณ์ : การเชิดหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรี (TRADITIONAL
MANIPULATION OF NANG YAI WAT SAWANG AROM, SING BURI) อ.ที่ปรึกษา : อ.มาลินี
อาชายุทธการ, 520 หน้า. ISBN 974-334-307-5.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาประวัติ ขั้นตอน ระเบียบวิธีการแสดง และการเชิดหนังใหญ่
วัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรี รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ การสัมภาษณ์ผู้แสดง และผู้ที่ศึกษางาน
ด้านหนังใหญ่ สังเกตการณ์การแสดงหนังใหญ่ 5 ครั้ง และการฝึกปฏิบัติการเชิดหนังใหญ่ด้วยตนเอง

ตัวหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นก่อนปี พ.ศ. 2418 ซึ่งเป็นปีที่สร้างวัดสว่างอารมณ์
ต่อมามีหัวหน้าคณะในสายตระกูลจัดการแสดง 3 ชั่วคน ตัวหนังของวัดสว่างอารมณ์มีอยู่ประมาณ 270 ตัว
ขนาดสูงตั้งแต่ .5 - 2 เมตร แบ่งออกเป็น 4 ชุด คือ ตีกรอินทรีตติ ตีกรวิรุณจำบัง ตีกรบุตร-ลบ และตีกรทศกัณฐ์
ครั้งที่ 5 ซึ่งชุดสุดท้ายเป็นชุดที่จัดแสดงอยู่ในปัจจุบันเนื่องจากเป็นชุดที่มีตัวหนังสภาพสมบูรณ์ที่สุด

การแสดงหนังใหญ่แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ เบิกหน้าพระไหว้ครู เบิกโรงจับลิงหัวค้ำ และการ
แสดงจับเรื่องตอนตีกรทศกัณฐ์ครั้งที่ 5 ซึ่งเป็นเรื่องของสงครามระหว่างพระรามกับทศกัณฐ์ต่อสู้กันตั้งแต่เข้าจน
ค้ำไม่มีฝ่ายใดแพ้หรือชนะ จึงเจรจาพักทัพเพื่อกลับมารบกันต่อในวันรุ่งขึ้น

การเชิดหนังใหญ่แบ่งออกเป็น การเชิดหน้าจอ และการเชิดหลังจอ เทคนิคการเชิดหน้าจอ ผู้เชิดยืน
หันหน้าเข้าหาผู้ชม ผู้เชิดยืนหันหลังเข้าหาผู้ชม และผู้เชิดยืนหันข้างเข้าหาผู้ชม เทคนิคการเชิดหลังจอ ผู้เชิดนั่ง
คุกเข่าเชิดและยืนเชิด เทคนิคการเชิดหลังจอนี้ใช้เฉพาะการเชิดหนังเฝ้าฝ่ายพระรามและฝ่ายทศกัณฐ์ และ
สำหรับการเชิดเคลื่อนตัวหนังในอากาศที่ตรวจพลออกจากด้านหลังจอ ผู้แสดงจับหนังสองมือเชิดเคลื่อนไหว
ประกอบกับวงปี่พาทย์ การเชิดหนังมีกระบวนท่าเชิด 17 รูปแบบ และมีรูปแบบการใช้พื้นที่ในการเชิด 8 รูปแบบ
ผู้แสดงสามารถแสดงการเชิดแต่ละครั้งให้ต่างกันในรูปแบบของการเชิดหนัง

ผู้แสดงหนังใหญ่ วัดสว่างอารมณ์ เป็นผู้ชายมีจำนวน 20 คน อายุระหว่าง 16-83 ปี ค่าแสดงอยู่
ระหว่าง 7,000-30,000 บาท ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่าง ๆ ในการจัดการแสดงเฉลี่ยปีละ 2-3 ครั้ง ปัจจุบันไม่ได้ถ่ายทอด
วิธีการเชิดหนังให้กับใครเลย จึงมีแนวโน้มที่อาจเสื่อมสูญหากไม่มีการอนุรักษ์และสืบทอดการแสดงหนัง
ใหญ่นี้

ภาควิชา นาฏศิลป์
สาขาวิชา นาฏศิลป์ไทย
ปีการศึกษา 2542

ลายมือชื่อนิสิต อภิญญาพร
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา มาลินี อาชายุทธการ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม -

4186572035 : MAJOR THAI DANCE

KEY WORD: TRADITIONAL MANIPULATION OF NANG YAI WAT SAWANG AROM, SING BURI

ANUKOON ROTJANASUKSOMBOON : TRADITIONAL MANIPULATION OF NANG YAI WAT
SAWANG AROM, SING BURI. THESIS ADVISOR : MRS. MALINEE ARCHAYUTTAKAN. 520 pp.
ISBN 974-334-307-5.

This thesis aims at studying history, performance and manipulating technics of Nang Yai (large puppet) Wat Sawang Arom's Troupe, Singburi Province. The research methodology is based upon the documents, interviewing of performers and scholars, observation of five performances and researcher's practical training with the troupe performers.

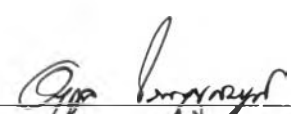
The puppets were donated to the wat (temple) in 1875 when the temple was established. There have been three troupe leaders from the direct family line eversince. There are 270 puppets in all, ranging from .5 to 2 meter tall, which are devided into four sets, each for a particular episode-- Intrajit. Wirunchambang, But-Lop and Totsakan's 5th battle. The last one is the perfect set of puppets which has always been performed nowadays.

Nang Yai performance is devided into three consecutive parts, Paying Homage to the Teachers, Black and White Monkeys Prelude and Totsakan's 5th Battle episode which depicts the fighting between Rama and Totsakan from dawn to dusk. Both sides ad'ourn for the next day.

Puppet manipulation is devided into "Front of Screen" and "Back of Screen" technics. Front of Screen technic, puppeteers move facing the audience, facing the screen and turning sideways towards the audience. Back of Screen technic, puppeteers sit and stand facing the screen. This technic is used only for all puppets in Audience Scene except Rama and Totsakan, and for Troupe Scene which always begins at the back then puppeteers move gradually to the front of the screen. One puppeteer holds one puppet with two hands and dances with Bipat, Thai music ensemble. There are 17 sets of dance movements and 8 floor patterns. Puppeteers can perform slightly different within the rigid tradition.

Performers, today, comprise 20 males age 16 to 83 years old. A performance fee costs between 7,000 to 30,000 Baht depending upon contract's requirements. They perform about 2-3 times a year. During the research, no training of Nang Yai manipulation is found which indicates the trend of decline.

ภาควิชา นาฏยศิลป์
สาขาวิชา นาฏยศิลป์ไทย
ปีการศึกษา 2542

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา มลิณี อรรถกมล
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม -

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีทั้งนี้ได้รับความเมตตาแนะนำอย่างดียิ่งจาก
รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล วิรุฬห์รักษ์ อาจารย์มาลินี อาชายุทธการ อาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านเสนอแนะข้อคิดเห็นในแง่มุมมองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับ
นี้

ข้อมูลการแสดงหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ที่ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้านี้เป็นข้อมูลที่ได้รับ
อนุเคราะห์จากศิลปินผู้แสดงหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรี และผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน เช่น
นายฉอ้อน สุภนกร หัวหน้าคณะหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ นายเปี่ยม สุภนกร ครูผู้ถ่ายทอดวิธี
การขีดหนัง นายสัมฤทธิ์ ดิษฐวิเศษ นายอาคม สุภนกร นายสำรวย สุภนกร นายกุหลาบ
ดิษฐวิเศษ นายเสนีย์ พยัคฆะ นายสำรวย คุ้มครอง นายเสงี่ยม ผมทอง และกลุ่มศิลปินผู้
แสดงทุกท่านที่มีได้กล่าวนาม

อนึ่ง ภาพถ่ายตัวหนังใหญ่ส่วนใหญ่ได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์ ขจิต นาวิระ
เลขานุการศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดสิงห์บุรี ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติวัดสว่างอารมณ์ได้รับความ
อนุเคราะห์จากอาจารย์ดำรงค์ ปิ่นทอง รองประธานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสิงห์บุรี อาจารย์
จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์ และอาจารย์ประเมษฐ์ บุญยะชัย อาจารย์วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร
ผู้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อภาพตัวหนังใหญ่

ในการเดินทางเก็บข้อมูลที่วัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรี แต่ละครั้ง ผู้วิจัยต้องขอกราบ
ขอบพระคุณท่านเจ้าอาวาสและพระทุกรูปในวัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรี ที่ให้ความเมตตา
อนุเคราะห์อำนวยความสะดวกในงานวิจัยนี้

นอกจากนี้แล้ว ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณอาจารย์สวภา เวชสุภักษ์ และภาควิชา
นาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้โอกาสและอำนวยความสะดวก
ในการใช้ห้องเรียน-ห้องทำงาน แก่ผู้วิจัย อาจารย์วิษุตา วุฑฒิตย์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ภาพถ่าย
บางส่วน คุณณณิ บุญประกอบ คุณเพชร รัตนสุวรรณ ผู้ช่วยในการวิจัย

และที่จะลืมมิได้เลย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา คุณป้า และพี่น้องทุกท่าน ที่
ให้กำลังใจ กำลังทุนทรัพย์ในการศึกษาศาสตร์ สรรพวิชาการ ทางด้านนาฏศิลป์นี้ และได้สร้าง
โอกาสที่ดีในชีวิตให้กับผู้วิจัย รวมทั้งความสำเร็จในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษานี้ ผู้วิจัยขออุทิศให้กับบูรพคณาจารย์ทางด้านหนังใหญ่วัด
สว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรี และผู้มีพระคุณทุกท่านที่กล่าวนามและมีได้กล่าวนามในข้างต้น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย.....	5
ขอบเขตของงานวิจัย.....	5
วิธีดำเนินการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย.....	8
2 ประวัติและความเป็นมาของหนังใหญ่.....	10
2.1 สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช.....	13
2.2 สมัยพระเพทราชา.....	14
2.3 สมัยสมเด็จพระสรรเพ็ชรที่ 8 (พระเจ้าเสือ).....	15
2.4 สมัยสมเด็จพระเจ้าท้ายสระ.....	16
2.5 สมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ.....	17
2.6 สมัยสมเด็จพระเจ้าอุทุมพร.....	18
2.7 สมัยสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ.....	18
2.8 สมัยสมเด็จพระเจ้าตากสิน.....	18
2.9 สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช.....	20
2.10 สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย.....	25
2.11 สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	26
2.12 สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	28

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.13 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	34
2.14 สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	39
2.15 สมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	40
ประวัติความเป็นมาของหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรี	42
สรุปประวัติความเป็นมาของหนังใหญ่.....	49
3 ตัวหนัง	52
3.1 การสร้างหนังและประเภทหนังใหญ่	53
3.2 การคัดเลือกหนัง.....	56
3.3 การออกแบบลายหนัง	63
3.4 การฉลุลายหรือปรุลาย.....	64
3.5 การระบายสีตัวหนัง	68
3.5.1 การระบายสีตัวหนังลิงขาวของวัดสว่างอารมณ์.....	71
3.6 การซ่อมแซมหนังใหญ่	71
3.7 การเก็บรักษาหนังใหญ่	72
3.8 ตัวหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ที่ใช้แสดงตอนศึกทศกัณฐ์ครั้งที่ 5 (ศึกใหญ่).....	74
สรุปเนื้อหาในส่วนที่กล่าวด้วยเรื่องของตัวหนัง.....	123
4 องค์ประกอบการแสดงหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์	126
4.1 จอหนัง.....	126
- ลักษณะจอหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์.....	127
4.2 เส้าและคร่าวจอหนัง	129
- การติดตั้งจอหนัง (ปลุกจอ)	130
- ปัญหาและอุปสรรคในการติดตั้งจอหนัง	135
4.3 ร้านเพลิง.....	136
- เชื้อเพลิงและอุปกรณ์ทำให้เกิดแสงสว่าง	138
4.4 บังเพลิงหรือม่านบังไฟ	145

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4.5	เครื่องแต่งกายในการแสดงหนังใหญ่..... 147
4.6	ดนตรี/ปี่พาทย์ประกอบการแสดงหนังใหญ่..... 154
	- เพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดง..... 159
	- ตารางสรุปเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง..... 162
4.7	การพากย์และเจรจา..... 164
4.8	การจัดการและการจัดแบ่งหน้าที่ในการแสดงหนังใหญ่..... 166
	- โอกาสและสถานที่ในการแสดง..... 166
	- การคัดเลือกผู้แสดงหนังใหญ่..... 168
	- การฝึกหัดการแสดงหนังใหญ่..... 170
	- การสืบทอดการแสดงหนังใหญ่..... 173
	- การติดต่อการแสดงหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์..... 175
	- ค่าตอบแทนนักแสดง..... 176
	- การจัดแบ่งหน้าที่ในคณะหนังใหญ่..... 176
	- การไหว้ครูหรือค่านับครูหนังใหญ่ประจำปี..... 181
	สรุปเนื้อหาองค์ประกอบการแสดง..... 183
5	การแสดงหนังใหญ่..... 185
5.1	พิธีกรรมก่อนการแสดงหนังใหญ่..... 185
	5.1.1 การจัดเคลื่อนย้ายหนัง..... 186
	5.1.2 การบูชาเจ้าที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์..... 191
	5.1.3 พิธีไหว้ครูก่อนการแสดง (พิธีเบิกหน้าพระ)..... 194
5.2	การแสดงเบิกโรงชุดจับลิงหัวค้ำ..... 201
	5.2.1 เนื้อเรื่องย่อการแสดงหนังเบิกโรงจับลิงหัวค้ำ..... 202
	5.2.2 ขั้นตอนการแสดงหนังเบิกโรงชุดจับลิงหัวค้ำ..... 202
5.3	การแสดงจับเรื่องรามเกียรติ์ ตอนศึกทศกัณฐ์ครั้งที่ 5 (ศึกใหญ่)..... 205
	5.3.1 เนื้อเรื่องย่อการแสดงหนังเรื่องรามเกียรติ์..... 206
	5.3.2 ขั้นตอนการแสดงหนังเรื่องรามเกียรติ์..... 207

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ตารางสรุปการใช้ตัวหนังสือใหญ่แสดงในแต่ละครั้ง	221
สรุปเนื้อหาการแสดงหนังสือใหญ่	224
6 การขีดหนังสือวัดสว่างอารมณ์	226
6.1 นาฏยศัพท์หรือคำศัพท์มาตรฐานที่ใช้เรียกเฉพาะในการฝึกซ้อม และการแสดงหนังสือใหญ่	226
6.2 การจับตัวหนังสือ	232
6.3 ทำมาตรฐานในการขีดหนังสือผู้ขีดหนังสือยืนอยู่กับที่	238
- กรณีการขีดหนังสือพระฤๅษีเบิกหน้าพระ	238
- กรณีการขีดหนังสือพระฤๅษีจับลิงหัวดำ	240
- กรณีการขีดหนังสือปราสาทหรือหนังสือเมือง	242
- กรณีการขีดหนังสือเฝ้า	243
สรุปทำมาตรฐานในการขีดหนังสือผู้ขีดหนังสือยืนอยู่กับที่	246
6.4 ทำมาตรฐานในการขีดหนังสือผู้ขีดหนังสือเคลื่อนตัวไป-มา ด้านหน้าและหลังจอหนังสือ	247
6.4.1 กระบวนทำการขีดหนังสือเคลื่อนพล	248
- การขีดหนังสือเขน	251
- การขีดหนังสือง่าตรวจพล	272
- การขีดหนังสือเชิญราชรถ	282
6.4.2 กระบวนทำการขีดหนังสือต่อสู้	285
- การตีหนังสือหน้า	287
- การขีดหนังสือจับ (หนังสือภาพตัวละครต่อสู้กัน)	313
สรุปกระบวนทำมาตรฐานในการขีดหนังสือผู้ขีดหนังสือเคลื่อนตัวไป-มา ด้านหน้าและหลังจอหนังสือ	340
6.5 กระบวนทำพิเศษหรือทำขีดเฉพาะในการแสดงหนังสือใหญ่	
ตอนศึกทศกัณฐ์ครั้งที่ 5 ศึกใหญ่	341
- กระบวนทำขีดหนังสือพระ (เบิกหน้าพระ)	342
- กระบวนทำขีดเพลงเสมอ	346

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
- กระบวนท่าเซ็ดเพลงกราวรำ.....	352
- กระบวนท่าเซ็ดเพลงร้ว	356
- กระบวนท่าเซ็ดเพลงเดี่ยว	362
- กระบวนท่าเซ็ดเพลงเซ็ดฉิ่ง	367
สรุปกระบวนท่าเซ็ดหนังมาตรฐานพิเศษ	376
7 บทสรุปและเสนอแนะ	383
รายการอ้างอิง	405
ภาคผนวก	409
ภาคผนวก ก	410
ภาคผนวก ข	419
ภาคผนวก ค	420
ภาคผนวก ง	432
ภาคผนวก จ	444
ประวัติผู้วิจัย.....	520

สารบัญภาพ

บทที่	ภาพที่		หน้า
2	1	ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ระเบียงพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	23
	2	การขีดหนังรามสูรและนางมณีเมขลา	24
	3	ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระวิหารวัดโสมนัสวิหารราชวิหาร.....	30
	4	ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระวิหารวัดโสมนัสวิหารราชวิหาร.....	31
	5	ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถวัดมกุฏกษัตริยารามราชวรวิหาร.....	34
	6	ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถวัดอ่างแก้ว	37
	7	ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถวัดไตรอารีรักษ์	38
3	8	นายเปี่ยม ศุภนคร กำลังเซঁผืนหนังลงในน้ำปูนขาว.....	61
	9	โองที่ใช้เซঁหรือหมักหนัง.....	61
	10	นายเปี่ยม ศุภนคร กำลังตริ้งหนังด้วยเชือกในลอน	62
	11	ผืนหนังในที่โล่งแจ้ง	62
	12	ลายหนังที่ลอกลายเสร็จแล้ว	65
	13	รูปหนังที่แกะเสร็จแล้ว.....	66
	14	อุปกรณ์ เครื่องมือชนิดต่าง ๆ ที่ใช้ในการปรุหนัง	67
4	15	อุปกรณ์ระบายสีและสีที่ใช้ในการระบายสีหนังใหญ่.....	68
	16	ลักษณะจอหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์.....	129
	17	ไม้สลักย่อนูใช้เชือกร้อยผ่านคล้ายลูกรอกปัจจุบัน.....	132
	18	ลูกรอกที่ใช้แทนไม้สลักย่อนู.....	132
	19	ชมบูชาแม่พระธรณี.....	133
	20	ลักษณะร้านเพลิงในการแสดงหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์.....	138
	21	ซี้ได้แบบทรงกระบอก.....	139
	22	กะลามะพร้าวแห้งที่ใช้เป็นเชื้อเพลิง	141
	23	ตะเกียงเจ้าพายุที่ให้แสงประกอบการแสดง	144
	24	สปอตไลท์และขาตั้ง.....	145
	25	บังเพลิงหรือม่านบังไฟ	146
	26	การแต่งกายของผู้ขีดหนังใหญ่แบบราชสำนัก.....	149

สารบัญภาพ (ต่อ)

บทที่	ภาพที่	หน้า
	27 การแต่งกายของผู้เชิดหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์แบบที่ 1	151
	28 การแต่งกายของผู้เชิดหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์แบบที่ 2	152
	29 การแต่งกายของผู้พากย์หนังใหญ่แบบราชสำนัก	152
	30 การแต่งกายของผู้พากย์หนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์	153
	31 เครื่องดนตรีวงปี่พาทย์เครื่องห้า	155
	32 เครื่องดนตรีวงปี่พาทย์เครื่องคู่	156
	33 เครื่องดนตรีวงปี่พาทย์เครื่องใหญ่	157
	34 ลักษณะโกร่งหรือเกราะใช้ตีประกอบจังหวะ	158
	35 วงปี่พาทย์เครื่องคู่ที่ใช้ประกอบการแสดงหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์	159
	36 ไม้ไผ่โค้งที่ใช้เป็นอุปกรณ์ในการฝึกซ้อมการแสดง	172
	37 นายเปี่ยม ศุภนคร ถ่ายทอดวิธีการเชิดหนังใหญ่	172
	38 ผู้แสดงหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์รุ่นอาวุโส	179
	39 ผู้แสดงหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์รุ่นเยาวชน	180
5	40 นายฉอ้อน ศุภนคร บุษาครุเมื่อเปิดลั้งหนัง	186
	41 รถบรรทุกตัวหนัง อุปกรณ์การแสดง และทีมงานแสดง	189
	42 นายพ็อน จ้านงนารถ ผู้ทอดหนังจัดเรียงตัวหนัง	190
	43 กรอบไม้สำหรับใส่หนังครุ	190
	44 นายอ้อน ศุภนคร ตั้งชมบูชาเจ้าที่ก่อนการแสดง	192
	45 นายเปี่ยม ศุภนคร ทำน้ำมนต์บูชาจอหนัง	192
	46 เครื่องสังเวทย์ที่ใช้ในพิธีเบิกหน้าพระ	196
	47 เครื่องสังเวทย์ที่ใช้ในพิธีเบิกหน้าพระ	196
	48 นักแสดงร่วมชุมนุมในพิธีเบิกหน้าพระไหว้ครุ	197
	49 การเชิดหนังเทพเจ้าเบิกหน้าพระไหว้ครุ	200
	50 หนังเทพเจ้าจัดวางที่โต๊ะหมู่บูชา	200
6	51 ลักษณะการจับไม้โค้งแทนไม้ดับหรือไม้คาบตัวหนังเวลาฝึกซ้อมการแสดง	233
	52 ลักษณะการจับไม้ดับหรือไม้คาบตัวหนังแบบหนังตัวพระ	234
	53 ลักษณะการจับไม้ดับหรือไม้คาบตัวหนังแบบหนังตัวยักษ์	235

สารบัญภาพ

บทที่	ภาพที่	หน้า
54	ลักษณะการจับไม้ดับหรือไม้คาบตัวหนังแบบหนังตัวลิง	236
55	การขีดหนังพระฤๅษี (เบิกหน้าพระ)	239
56	การขีดหนังพระฤๅษี (จับลิงหัวค้ำ) ท่าที่ 1	240
57	การขีดหนังพระฤๅษี (จับลิงหัวค้ำ) ท่าที่ 2	241
58	การขีดหนังปราสาทหรือหนังเมือง (ทศกัณฐ์) หนังเฝ้าฝ่ายยักษ์	242
59	การขีดหนังพระรามนั่งพลับพลา หนังเฝ้าฝ่ายพระราม ท่าที่ 1	243
60	การขีดหนังเฝ้าฝ่ายพระราม ท่าที่ 2	244
61	การขีดหนังทศกัณฐ์นั่งเมืองและหนังเฝ้าฝ่ายทศกัณฐ์	245
62-67	การขีดหนังสุมพลด้าะหลังจอบโปรง	251-256
68	การขีดหนังง่าฝ่ายยักษ์หรือฝ่ายลิงเคลื่อนทัพด้านหลังจอบโปรง	257
69-79	การขีดหนังเขนหรือหนังสุมพลด้านหน้าจอบ	258-268
80-88	การขีดหนังง่าตรวจพล	272-280
89-91	การขีดหนังราชรถ	282-284
92-102	การตีหนังหน้า (จับลิงจับที่ 1)	287-297
103-108	การตีหนังหน้า (จับลิงจับที่ 2)	299-304
109-113	การตีหนังหน้า (จับลิงจับที่ 3)	306-310
114	การเหยียบเข้าในกระบวนท่าขีดหนังต่อสู้	312
115-125	การขีดหนังจับ (จับที่ 1)	314-324
126-132	การขีดหนังจับ (จับที่ 2)	326-332
133-138	การขีดหนังจับ (จับที่ 3)	334-339
139-140	การขีดหนังเทพเจ้าตัวพระนารายณ์และตัวพระอิศวร	343-345
141-145	กระบวนท่าขีดหนังเพลงเสมอ	347-351
146-148	กระบวนท่าขีดหนังเพลงกราวรำ	353-355
149-150	กระบวนท่าขีดหนังเพลงร้ว (หนังเดี่ยว)	357-358
151-152	กระบวนท่าขีดหนังเพลงร้ว (หนังลูกศร)	360-361
153-156	กระบวนท่าขีดหนังเพลงเดี่ยว	363-366
157-162	กระบวนท่าขีดหนังเพลงเชิดฉิ่ง	368-373